

Якщо реалізація освітньої політики уряду для державних установ і організацій була засобом досягнення стабілізаційних процесів у суспільстві, то саме прогресивним силам українського суспільства, передовій українській інтелігенції, демократично настроєній молоді, видатним культурним діячам удалося спрямувати русло освітньої роботи на вирішення проблеми національно-освітнього відродження свого народу, піднесення його культурного рівня та формування високої духовності нації на засадах проголошення цінності національних та гуманістичних ідеалів.

Відтак, культурно-освітній рух на Україні у другій половині XIX століття був могутнім чинником загального прогресу українського суспільства, важливим стимулом зростання як політичної, так і національної самосвідомості демократичної інтелігенції України. Саме тому він потребує подальшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березівська Л. Освітньо-виховна діяльність київських просвітницьких товариств (II половина XIX – початок XX ст). – К.: Молодь, 1999. – 191 с.
2. Жураковский Г.С. Из истории просвещения в дореволюционной России. – М.: Педагогика, 1978. – 179 с.
3. Історія української культури / За загал. ред. І. Кріп'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с.
4. Історія української педагогіки / О.О. Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко, М.Г. Стельмахович (ред.). – К., 1999. – 356 с.
5. Коновець О.Ф. Просвітницький рух в Україні: XIX – перша третина XX ст. – К., 1992. – 340 с.
6. Нечуй-Левицький І.С. Загальний огляд найновішої русько-української літератури // Зібрання творів у 10 т. – Т. 10. – К., 1968. – С. 161.
7. Костомаров М.І. Закон Божий (Книга буття українського народу) // Кирило-Мефодіївське товариство: У 3-х т. – № 1. – С. 28-34.
8. Побірченко Н. Педагогічна і просвітницька діяльність українських громад у II половині XIX – на початку XX століття: У 2 кн. – К.: Науковий світ: Кн. 1: Київська громада. – 2000. – 308 с.
9. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Підготував Ю. Вільчинський. – Львів: 2001. – 664 с.
10. Сухомлинська О. Періодизація педагогічної думки в Україні: Кроки до нового виміру // Зб. наук. пр.: Спеціальний випуск “До витоків становлення української педагогічної науки” / В.Г. Кузь (гол. ред.) та ін. – К.: Наук. світ, 2002. – С. 31-40.

УДК 370.012

Л.В. Горчак

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У статті розглянуто основні теоретичні підходи до трактування сутності поняття проблеми якості освіти.

The main theoretical approaches to treating the essence of the problem of education quality.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Мінливість сучасного світу, інтенсифікація використання науково-інформаційних технологій, динаміка розвитку професій та модернізація професійних знань вимагає від системи вищої освіти своєчасного реагування на потреби ринку праці у конкурентоспроможних, професійно компетентних фахівцях, здатних до постійного оновлення знань, підвищення рівня фахової мобільності, швидкої адаптації до змін у різних сферах суспільного життя.

Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти визначено: підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчального процесу, зростання якості освітніх послуг. Актуальним завданням є забезпечення доступності

здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян. Національна доктрина розвитку освіти задекларувала спрямованість модернізації системи освіти на забезпечення її якості, підкреслюючи, що:

- якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації прав громадян на освіту;
- на забезпечення якості освіти спрямовуються матеріальні, фінансові, кадрові та наукові ресурси суспільства та держави;
- висока якість освіти передбачає взаємозв'язок освіти і науки, педагогічної теорії та практики;
- якість визначається на основі державних стандартів освіти та оцінки громадськістю освітніх послуг [12: 233-234, 238].

Значущість проблеми якості освіти зумовлена сучасними тенденціями розвитку суспільства, зокрема формуванням глобального інноваційного суспільства, в основі якого будуть – освіта, дослідження, інновації [18] та об'єктивними чинниками:

- по-перше, від якості людських ресурсів залежить рівень розвитку країни та її глобальної економічної конкурентоспроможності;
- по-друге, якість освіти набуває все більшого значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників вищої школи на ринку праці [14: 1].

Якість освіти визначена і як одна із основних завдань формування європейського освітнього простору державами – учасниками Болонського процесу. У Сорбонській (1998 р.), Болонській деклараціях (1999 р.) та Бергенському комюніке (2005 р.) підкреслено, що під якість освіти потрібно розуміти перелік засад, критеріїв, якими вищий навчальний заклад керується при реалізації поставлених перед собою цілей до подальшого підвищення якості освітньої діяльності шляхом системного впровадження внутрішніх механізмів контролю якості та їх прямого взаємозв'язку з зовнішніми системами забезпечення якості.

Отже, актуальність нашого дослідження визначається необхідністю аналізу теоретичних підходів до трактування сутності проблеми якості освіти, окреслення її критеріїв та показників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників В.Кременя, О.Ляшенка, Л.Одерія, О.Овчарук, О.Локшиної, Т.Лукиної, І.Іванюк, І.Булах, В.Вікторова, Є.Лузік, Г.Цехмістрової, Н.Кузьміної, В.Качалова та ін. дозволив визначити основні теоретичні підходи до трактування сутності поняття проблеми якості освіти, що й покладено в основу цього дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати поняття проблеми якості освіти, взаємозумовленість між категоріями дієвих знань та якості освіти.

Завдання дослідження:

- проаналізувати основні теоретичні підходи до трактування сутності поняття якості освіти;
- визначити критерії та показники якості освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. З теоретичної точки зору проблема якості освіти базується на визначенні сутності власне категорії “якість”, її показників та критеріїв.

З'ясуємо сутність поняття “якість”. Великий тлумачний словник української мови дає таке визначення: якість – це ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням; та чи інша характерна ознака, властивість, риса кого-, чого-небудь; сукупність характеристик продукції або послуг щодо її здатності задовольнити встановлені та передбачені потреби. [2: 1423].

Якість як філософська категорія є формою відображення та ступенем пізнання об'єктивної визначеності речей у сфері їхнього безпосереднього буття [16: 767]. Об'єктивно існує не якість, а речі, явища, процеси, що мають відповідну якісну визначеність. Отже, якість освіти – поняття, що відображає стан освітньої системи, її здатність до динамічного

розвитку та спрямованість на інтелектуальний, духовно-моральний розвиток креативної, професійно компетентної особистості.

Якість освіти – багатовимірне поняття, що відображає різні аспекти освітнього процесу. Зокрема:

- як політична категорія якість освіти акумулює в собі засади освітньої політики держави на певному етапі її розвитку й основні стратегічні лінії розвитку національної системи освіти в контексті світових тенденцій;
- як соціальна категорія вона відбиває суспільні ідеали освіченості й окреслює загальні цілі освіти, законодавчо визначені й нормативно закріплені в державних стандартах;
- як категорія управління вона визначає стратегії впливу на певні показники функціонування освітньої системи та обирає можливі шляхи змін її розвитку;
- як педагогічна категорія вона є квінтесенцією: 1) сутності поняття, 2) процедур діагностування, 3) аналізу явищ і властивостей суб'єктів освітнього процесу. У цьому сенсі вона має відповідати: а) особистісним і суспільним цілям освіти, б) політичній стратегії її розвитку в контексті вітчизняних і світових тенденцій, в) закономірностям менеджменту освіти на різних рівнях управління – державному, регіональному, муніципальному, інституційному (локальному), особистісному тощо [10: 10].

Багатоаспектність поняття якості освіти обумовлює необхідність розглядати її як комплекс проблем, які охоплюють: обґрунтування поняття “якість освіти”; вимірювання й оцінювання якості освіти; управління якістю освіти.

Якість освіти є інтегральним результатом багатьох чинників: вона – мета, бажаний результат діяльності, стратегічно важлива місія освітнього закладу в основі діяльності і розвитку якого має бути цілепокладання. Закон України “Про вищу освіту” декларує: “Основною метою діяльності вищого навчального закладу є забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України” [7: 192]. Для реалізації проголошеної мети необхідно визначити нормативні цілі – якісні та кількісні характеристики бажаного результату [17: 60].

Конкретизація освітніх цілей відображена в системі стандартів вищої освіти (державні стандарти вищої освіти, галузеві стандарти, стандарти вищої освіти вищого навчального закладу). Стандарт – це “...еталон належного, соціально і фактично бажаного рівня навчальних досягнень” [11: 16]. Основною проблемою розробки стандартів освіти є відповідність запланованих цілей потребам суспільства. Лише у разі співвідношення запланованих цілей з вимогами, очікуваннями суспільства буде забезпечений життєвий цикл освітніх послуг, а отже, і засвідчена їх якість. Такий підхід до поняття “якість” підтверджується і визначенням, що дається міжнародним стандартом: якість – це ступінь, до якого сукупність власних характеристик задовольняє вимоги [4].

Проблему якості освіти необхідно розглядати з позицій системного підходу. Це обумовлено тим, що освітній заклад є цілісною системою – системою, в якій внутрішні зв'язки частин між собою є переважаючими по відношенню до руху цих частин і до зовнішнього впливу на них [1: 24]. Існування освітнього закладу як цілісної системи вже є свідченням певної якості. Розкриваючи сутність системи, Афанасьєв В.Г. підкреслив, що категорія цілісності досить близька до категорії якості, так як якість є відомим вираженням цілісності предмета, а цілісність предмета – одна із його якісних характеристик. Але ототожнювати ці категорії не слід. Категорія якості ширше категорії цілісності, оскільки якісна визначеність характерна буквально всім предметам і явищам, а рисою цілісності володіє далеко не все існуюче. Крім того, цілісність не є рисою, постійно характерною тому чи іншому предмету чи процесу... Інша справа якість: вона характерна не лише будь-якому із незліченних предметів і явищ світу, але й кожному із них на кожному етапі його існування і розвитку – від виникнення до загибелі [1: 29].

Якість освіти – це універсальне поняття, яке охоплює всі аспекти діяльності вищого навчального закладу, що є складною організаційною системою. Виходячи з позицій системного підходу, проблему якості освіти необхідно розглядати комплексно, з урахуванням зовнішніх впливів та внутрішніх процесів. До зовнішніх впливів необхідно віднести: демографічну ситуацію, якісний рівень життя, рівний доступ до освіти, наявність потреби у фахівцях відповідної кваліфікації тощо. Серед внутрішніх чинників вагоме місце посідають: мета і зміст освіти; інноваційні технології навчання; якісний рівень абітурієнтів; професійна спрямованість та рівень навчальної успішності студентів; якісний рівень професорсько-викладацького складу; навчально-методичне, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу; мотивація всіх учасників педагогічного процесу тощо.

Розглянемо підходи різних дослідників до визначення чинників якості освіти. На думку Кузьміної Н.В., єдиним критерієм якості освітнього закладу є розвиток у його випускників (у всіх або абсолютної більшості) творчої здатності до продовження освіти і самоосвіти в новому освітньому або професійному середовищі [9: 15]. Основними об'єктивними чинниками якості освіти є:

- кількість зарахованих, випущених, відрахованих;
- рівень навчальної успішності студентів упродовж періоду навчання;
- кількість і якість захищених дипломних робіт;
- кількість кандидатів і докторів наук, які працюють на конкретних кафедрах;
- наукова продуктивність викладачів: участь в конференціях, кількість опублікованих тез, наукових статей, посібників, монографій;
- інформаційне забезпечення освітнього процесу: кількість навчальних посібників, авторами яких є викладачі кафедр і факультетів;
- участь у науково-дослідній роботі студентів: кількість і якість опублікованих тез, отриманих грамот і премій;
- організація міждисциплінарних комплексних досліджень за участі викладачів різних рангів, аспірантів, студентів, оформлення результатів досліджень в спільних публікаціях [9: 39].

В.М.Ніколаєвський характеризує соціологічну освіту, визначає складові, що забезпечують її якість:

- професійна підготовка викладачів, їхні особистісні якості (порядність, відповідальність, принциповість, толерантність тощо);
- методичне забезпечення навчального процесу (навчальні посібники, методичні розробки та ін.);
- наявність системи контролю й оцінки викладання рівня знань студентів, адекватної сучасним вимогам;
- застосування сучасних освітніх технологій (активних методів навчання, ТСО, Інтернет-технології та ін.);
- залученість викладачів і студентів до науково-дослідницької діяльності;
- відповідність програм навчальних дисциплін сучасним вимогам;
- контакти з провідними зарубіжними фахівцями;
- матеріально-технічне забезпечення навчального процесу;
- забезпеченість науковою літературою, що відповідає сучасним вимогам;
- використання матеріалів досліджень;
- спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця;
- стимулювання самостійної роботи студентів [13: 2].

Звертаючись до питань реалій та перспектив сучасної освіти, О.Ельбрехт складовими якості освіти визначає:

- якість викладацького складу, його здатність і готовність перебудувати свою роботу відповідно до змінних вимог, що потребує неперервного навчання

викладачів, підвищення їхнього соціального статусу, посилення соціальної захищеності;

- якість підготовки студентів, їхня готовність до отримання саме якісних знань, що пов'язано з диверсифікацією освітніх програм, удосконаленням системи добору студентів у ВНЗ;
- вироблення відповідної культури оцінювання і самооцінювання знань, формування загальної культури учасників освітнього процесу;
- якість педагогічних технологій у конкретному ВНЗ, що передбачає не лише якість застосування форм, методів, засобів навчання, а й їх адекватність майбутній професійній діяльності випускника та спроможність формувати нові якості особистості, які стають актуальними;
- якість систем управління закладами освіти; застосування організаційних, науково-методичних, кадрових заходів, спрямованих на підтримку стабільного функціонування і розвиток цих систем із метою вироблення необхідного рівня властивостей, насамперед здатності швидко реагувати на зміни в навколишньому середовищі [5: 83].

Качалов В.А. систематизувавши фактори, що впливають на якість освіти, згрупував їх у три групи, а саме:

1. Якість суб'єкта отримання освітніх послуг (абітурієнта, студента, слухача, аспіранта).
2. Якість об'єкта надання освітніх послуг (школи, середнього спеціального закладу, ВНЗ), в т.ч.:
 - 2.1. Якість управління (призначення, цілі, принципи, методи, структури, організація планування).
 - 2.2. Якість проекту послуг, що надаються (структура і зміст програм навчання).
 - 2.3. Якість ресурсного забезпечення процесу надання послуг:
 - матеріально-технічного (навчальні аудиторії і лабораторії, обладнання, матеріали);
 - методичного (навчальна література, посібники, збірники задач, макети, тренажери);
 - кадрового (професорсько-викладацький і допоміжний персонал);
 - фінансового тощо.
3. Якість процесу надання освітніх послуг, у т.ч.:
 - 3.1. Якість організації і реалізації технологій надання освітніх послуг (структура взаємодії суб'єктів, форма і зміст освітніх процесів, мотиваційні фактори).
 - 3.2. Якість контролю за процесом надання освітніх послуг.
 - 3.3. Якість контролю результатів надання освітніх послуг.

Усі визначені фактори відносяться до певної стадії життєвого циклу надання будь-якої послуги. Тому питання про те, що впливає на якість освітньої послуги, зводиться фактично до того, які із стадій життєвого циклу послуги впливають на її якість [8: 29-30].

Поняття “якість” включає комплекс показників: оволодіння системою знань, умінь і навиків, вміння використовувати їх в майбутній науковій та професійній діяльності [15: 17]. Вона – той нормативний рівень, якому повинна відповідати “продукція” галузі освіти. Такий підхід орієнтує на оцінювання діяльності за кінцевими результатами, тобто в категорії якості втілюється соціальне замовлення на навчально-виховну діяльність [6: 27]. Але постає питання: чи достатнім є нормативний рівень знань, умінь, навичок для споживачів (установ, організацій, підприємств) в умовах динамічного поступу суспільства? Сьогодні цей рівень достатній, завтра він не відповідає запитам суспільства. Тому при розробці державних стандартів вищої освіти необхідно виважено підходити до окреслення довгострокових освітніх результатів, які визначатимуть логіку відбору системи знань, що, в свою чергу, забезпечуватимуть здатність та вміння випускників вищих навчальних закладів вирішувати завдання професійної діяльності, розв'язувати соціальні проблеми. Актуальним є не лише

питання змісту знань, але й управління процесом засвоєння знань, формування здатності особистості до самореалізації та саморозвитку, що можливе за умови особистісно орієнтованої освіти.

Якість освіти визначається не освітнім закладом, а споживачем, тобто роботодавцем, а в кінцевому результаті – суспільством. У ході виконання виробничих функцій в певній галузі діяльності колишній студент демонструє свої знання, вміння і навички, здатність приймати рішення у нестандартних ситуаціях, ефективність яких і свідчить про якість освітніх послуг вищого навчального закладу, випускником якого він є. Класик світового менеджменту П.Друкер зауважив: “реальні результати діяльності будь-якого підприємства проявляються лише за межами цього підприємства. Результат діяльності будь-якої компанії – задоволений споживач... Результат діяльності навчального закладу – людина, яка чогось навчилася і здатна застосувати отримані знання на практиці” [3: 30]. Завдяки партнерським стосункам “вищий навчальний заклад – роботодавець” відбувається зворотній зв’язок (принцип зворотнього зв’язку є фундаментальним принципом системи управління) – інформаційний процес, який дозволяє роботодавцю – замовнику підтвердити якість освітніх послуг відповідного навчального закладу, а навчальному закладу – відповідність запланованих цілей реальному результату.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблеми якості освіти дозволив зробити такі висновки:

- якість – категорія філософська;
- якість – універсальне поняття: поняття, яке властиве діяльності, що спрямована на результат незалежно від галузі (освіта, наука, культура, медицина, виробництво тощо).
- якість освіти – поняття динамічне, залежне від динаміки розвитку суспільства, науково-технічного прогресу, інформаційної насиченості тощо;
- якість освіти – поняття, що відображає різні аспекти освітнього процесу;
- якість освіти – системне поняття, що дозволяє розглядати освітній заклад як складну організаційну систему з внутрішніми процесами та зовнішніми впливами;
- якість освіти – інтегральний результат багатьох чинників, єдність взаємопов’язаних між собою підсистем: якості умов, якості процесу, якості результату.

Системне дослідження якості освіти потребує визначення процедур і показників її оцінювання, постійного моніторингу, розробки й впровадження ефективних систем управління якістю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Афанасьев В.Г. Системность и общество. – М.: Политиздат, 1980. – 368 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.
3. Друкер, Питер Ф. Энциклопедия менеджмента: Пер. с англ. – М.: Издательский дом “Вильямс”, 2004. – 432 с.
4. ДСТУ ISO 9000-2001: Системи управління якістю. Основні положення та словник. – К.: Держстандарт України, 2001. – Режим доступу: www.guds.gov.ua/cjntrol/uk/publisch/
5. Ельбрехт О. До питання реалій і перспектив сучасної освіти // Освіта і управління, 2005. – Т.8, №2. – С.84.
6. Есаулов А.О. Контроль навчальних досягнень студентів (теоретико-методичний аспект). – К.: Національний аграрний університет, 2005. – 148 с.
7. Закон України “Про вищу освіту” / Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання / За заг. ред. Л.М. Горбунової, М.Ф. Степка. – К.: ФОРУМ, 2006. – 1616 с.
8. Качалов В.А. Стандарты ИСО 9000 и проблемы управления качеством в вузах (записки менеджера качества). – М.: ИздАТ, 2001. – 128 с.
9. Кузьмина Н.В. Акмеологическое повышение качества подготовки специалистов образования. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2001. – 144 с.

10. Ляшенко О. Стратегія якості як основа освітньої політики країн світу. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг.ред. О.І.Локшиної. – К.: К.І.С., 2004. – 128 с.
11. Моніторинг стандартів освіти / За ред. Альберта Тайджмана і Т.Невілла Послтвейта. – Львів: Літопис, 2003. – 328 с.
12. Національна доктрина розвитку освіти / Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання / За заг. ред. Л.М. Горбунової, М.Ф. Степка. – К.: ФОРУМ, 2006. – 1616 с.
13. Ніколаєвський В.М. Соціологічна освіта в Україні: критерії та основні стратегії досягнення якості. – Режим доступу: http://www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/nisk.doc.
14. Ніколаєнко С.Н. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства // Освіта України. – 27 лютого 2007 р. – №16-17 (805). – 24 с.
15. Одерій Л.П. Основи системи контролю якості навчання: Навчальний посібник. – К.: ІСДО, 1995. – 132 с.
16. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – 2.вид., перероб. і доп. – К.: Голов.ред.УРЕ, 1986. – 800 с.
17. Якунин В.А. Педагогическая психология: Учеб.пособие / Европ.ин-т експерт. – С-Пб.: Изд-во Михайлова В.А.: Изд-во “Полиус”, 1998. – 639 с.
18. Образование для инновационных обществ в XXI веке. Офіційний сайт. Президент Росії. – Режим доступу: http://kremlin.ru/interdocs/2006/07/16/1744_type_72067_108823.shtml.

УДК 37.013.74

Є.В. Громов

ТЕХНІЧНА ОСВІТА В ПОЛЬЩІ У ХІХ СТОЛІТТІ

У статті розглядаються питання розвитку системи професійної технічної освіти Польщі у ХІХ столітті, її залежність від соціально-політичних змін у державі.

The article is devoted to the matter of rise and development of Polish vocational technical educational system in the XIX century and its dependence on social and political changes in the country.

Дев'ятнадцяте століття в Європі було століттям пари та електрики: парові машини, кокс у металургії, прокат сталі, початок масового виробництва – все це зумовило появу потреби в теоретично-наукових знаннях, що роз'яснювали сам процес виробництва. Обов'язковою стала теоретична підготовка фахівців з невід'ємним стажуванням у майстрів. Традиційна гуманістична освіта та торуюча собі шлях професійна освіта уособили в собі дві антагоністичні концепції освіти. Між прихильниками обох концепцій точилися завзяті суперечки, які дійшли своєї кульмінації у ХІХ сторіччі. Представники гуманістичного напрямку закидали своїм опонентам обвинувачення в обмеженому утилітаризмі, що є негідний людини. Прихильники професійної освіти, у свою чергу, визначали гуманістичну освіту як життєво безплідну, доступну виключно привілейованим класам [3: 29].

У даній статті ми поставили за мету висвітлити питання розвитку системи професійної технічної освіти Польщі у ХІХ столітті, її залежність від соціально-політичних змін у державі.

На початку ХІХ сторіччя одним із чинників, які сприяли розвитку промисловості, була протекційна політика влади Царства Польського щодо заохочення іноземних промисловців до поселення на польських землях через надання їм пільг, привілей та державних позик. Швидка розбудова міст сприяла розвитку промисловості, а успіхи індустріалізації, в свою чергу, появи нового суспільного класу – буржуазії. Одночасно почав зароджуватися робітничий клас, що формувався переважно із зубожілих селян та ремісників. Кадровий потенціал кваліфікованих фахівців, що були зайняті у промисловості, майже повністю складався з іммігрантів з Пруссії, Саксонії та Чехії. Однак у зв'язку із зростаючими